

vinden voor onze psychologie. Het moge schijnen, dat wij, sprekend over deze dingen, ons begeven op een terrein, dat niet meer ligt binnen het gebied der psychologie; meer dan schijn is hier echter niet. Ik zal mij hier niet beroepen op het feit, dat wij in allerlei psychologische publicaties uitvoerige verhandelingen vinden over de godsdiensten van het Oosten, dat wij in allerlei psychologische studies beschouwingen gewijd vinden aan de gnosis, de mystiek en de ethiek. Immers, bewezen zou dan eerst moeten worden, dat deze situatie zonder critiek kan worden aanvaard. Maar wel kan ik dit zeggen: waar de hedendaagse psychologie voortdurend bezig is te zoeken en te tasten om een vast punt te vinden voor de bepaling aangaande het diepste wezen van de mens⁵³), daar kan aan de calvinistische psychologie niet het recht worden ontzegd dit te doen door haar visie omtrent het diepste wezen van de mens te poneren.

De mens is nu eenmaal niet verklaarbaar, — de menselijke persoonlijkheid is nu eenmaal niet te begrijpen, — zijn worstelen en zijn streven, zijn angst en zijn liefde, zijn ootmoed en zijn hoogmoed, zijn psychische krachtsinspanning en ineensstorting, zij zijn naar mijn overtuiging niet te verstaan — zonder dat wij omtrent het religieuze wezen van de mens een gefundeerde opvatting hebben.

En als wij dit punt gaan bespreken, dan blijkt ons, dat er tussen de rooms-katholieke psychologen en ons een schijnbaar minutieus, maar in wezen zeer diepgaand verschil ligt omtrent de betekenis van het feit, dat de mens geschapen is naar het beeld van God, en omtrent het souverain karakter van de genade, die God aan de mens schenkt. Dit zijn niet twee los naast elkaar staande punten, het zijn twee aspecten van hetzelfde probleem. Het zijn dus vraagstukken, die voortdurend correleert zijn.

In de eerste plaats is er dan de vraag van de betekenis van de schepping van de mens naar het beeld Gods. De vraag moet gesteld worden, of het beeld Gods, dat de mens bij zijn schepping ontving, behoort tot zijn wezen of niet. Deze vraag is primair beslissend voor onze visie op het religieus zijn van de mens en op de betekenis van de genade in zijn leven. Het is niet onze taak om te bewijzen, dat dit probleem bepalend is voor een ganse reeks van theologische vragen; wij beperken ons tot datgene, wat voor ons terrein van belang is: het wezen van de mens en in het bijzonder zijn religieus bestaan. De vraag kan zo geformuleerd worden: toen God de mens maakte, heeft Hij hem toen geschapen als menselijke individualiteit, als menselijk wezen en hem daarnaast bovendien geschonken een additum in de vorm van het beeld Gods, — of behoort dit beeld Gods bij zijn wezen, bij zijn natuur? Is het eerste het geval, dan blijft er, nadat de mens door de zonde het beeld Gods verloren heeft, nog een weliswaar verarmde maar toch nog de volle humanitas bezittende mens over. Is het tweede het geval, dan is ook de natuur van die mens verdorven. Nu bedoelen wij allerminst te zeggen, dat de rooms-katholieke opvatting deze is, dat men, wanneer de mens het beeld Gods verliest, overhoudt hetzelfde individuüm, dat het humanisme ziet als principieel ongeschonden in kracht en vermogen. Als